

Vannveien

I år feirer Telemarkskanalen 150-årsjubileum. Det kan vi takke noen handlekraftige pionérer med visjonære tanker for.

Tekst Cecilie Larvåg

På midten av 1800-tallet ble rutegående dampbåter satt i drift på Telemarksvannene.

Båtreisen fra Skien til Dalen går gjennom naturskjønne omgivelser.

Basset-hunden Bentley vokter den gamle slusemesterboligen ved Vrangseter.

VASSDRAGET I TELEMAR har vært en av landet viktigste ferdselsårer i uminnelige tider. Veiene var dårlige, og derfor var transport over vannene det enkleste alternativet. Skulle folk til byen, var det bare å ro. Eller bli rodd. Mellom sjøene var det å gå til fots eller få transport med hest. Og langs vassdraget var det gjestgiverier der de reisende kunne ta inn.

Men én ting var forflytting av folk, noe annet transport av varer. Det skjedde med prammer i sommerhalvåret og over isen vinterstid. Men fosser og stryk var problematiske. Varene måtte lastes over på hester og

fraktes over land på bratte og smale veier. Allerede i 1805 uttalte statsøkonom Christen Pram at det ville være en stor "bekvemmelighet" å kunne seile opp Klosterfossen og Skotfossen. Men det skulle ta over 50 år før noen gjorde alvor av tankene.

BEGYNNELSEN. Norsjø-Skienkanalen ble offisielt åpnet 1. mai 1861, og i 1892 stod Bandak-Norsjøkanalen ferdig. Dermed var det mulig å seile de 105 kilometerne fra Skagerak til Dalen i det indre av Telemark og tilbake. Eller over Norsjøen til Notodden.

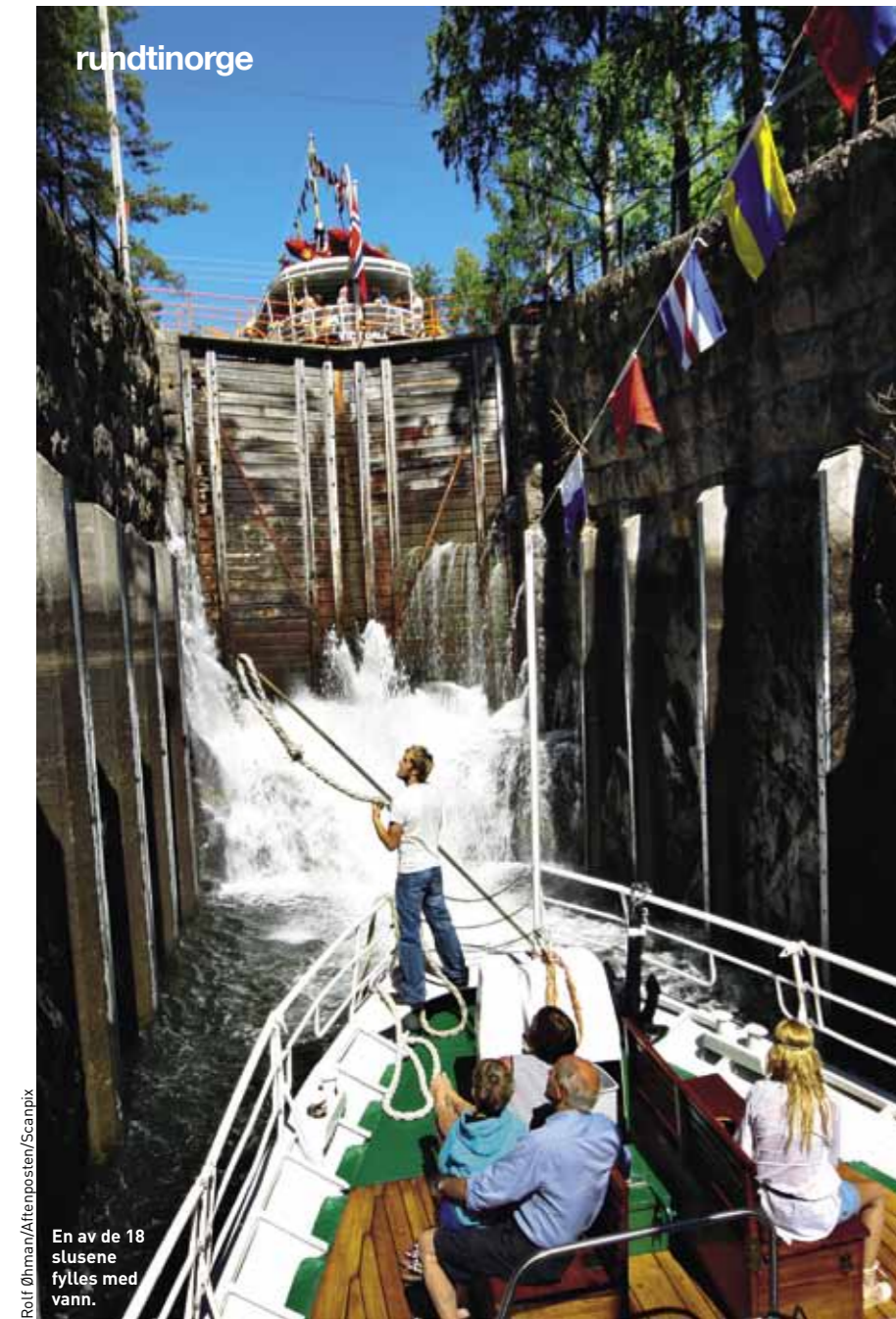
Det var langt fra noen selvfølge at det skulle bygges kanal. Jernbane var et alternativ, og mange sverget også for å utbedre landeveien. Men kanalforkjemperne vant, og Telemarkskanalen – som den etter hvert ble hetende – gjorde den lange strekningen fra hjertet av Telemark farbar for tømmer, folk og varer.

Allerede fra midten av 1800-tallet var rutegående dampbåter blitt satt i drift på Telemarksvannene. Folk hadde først var skeptiske til dette nye fremkomstmidlet som "røykte seg fram over vatna", men innså raskt at det var mer bekvemt enn å ro med egen kraft.

Det er mange fine fotomotiver underveis.

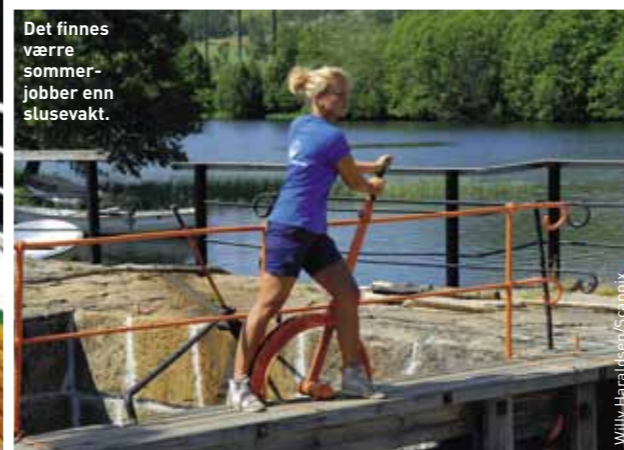

En av de 18 slusene fylles med vann.

62 Nord / Scanpix

Det finnes værre sommerjobber enn slusevakt.

Willy Haraldsen / Scanpix

INGENIØRKUNST. I alt består Telemarkskanalen av 18 sluser, og det er en høydeforskjell på 72 meter mellom havet og Dalen. Av sluseanleggene er Vrangfoss det største og mest imponerende. "Vrangfoss sluser er det kunstverk, der for alle tider vil stå som et vidnesbyrd om den dygtighet der besjæler denne tids ingeniører i vort land og alltid vil være det blandt anlæggets 6 underværker der vil udøve størst tiltrækningskraft på den reisende og aldrig gå ham afminde," skrev Teknisk Ugeblad da Bandakkkanalen ble åpnet i 1892.

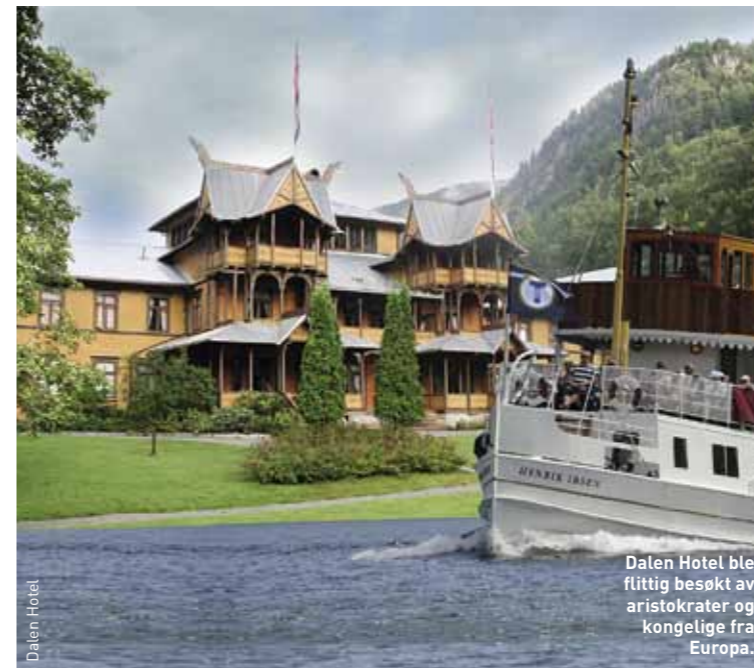
I dag er de gamle treportene i slusene byttet ut med stålporter, og portene åpnes ikke lenger med rå håndkraft. Moderne hydraulikk har overtatt arbeidet. Og passasjerene om bord på M/S Victoria og M/S Henrik Ibsen er ikke lenger bygdefolk på bytur, men turister og tilreisende som ønsker å oppleve den unike reisen fra Skien til Dalen. Og Telemarkskanalen er fremdeles et levende kulturminne som stort sett har beholdt preget fra forrige århundre. Ved slusene finnes ennå de gamle, steinmurte veggene, de opprinnelige støpejernsinnretningene for manøvre-

ring av sluseportene, gamle slusevokterboliger, vaktstuer, vakre parker og gamle brygger.

SLOTTET VED ENDEN AV VANNET. Og bare 400 meter fra Telemarkskanalens endestasjon, Dalen, ligger gamle, ærverdige Dalen Hotel. Da kanalen åpnet, ble Dalen et sentrum. Dette var den korteste veien mellom Christiania (Oslo) og Bergen. Og turistene var mange allerede den gangen. Til tross for landets avsidesliggende beliggenhet ble Norge ansett som et eksotisk og spennende reisemål av Europas elite. ▶

Telemarkskanalen
Innbyr til båtliv i
mange varianter. ▶

Dalen Hotel

Dalen Hotel ble flittig besøkt av aristokrater og kongelige fra Europa.

Nyt Afternoon Tea i den store slåtte Hallen på Dalen Hotel.

Eirik Sotheim/Wikimedia

Dalen Hotel

Alle rommene på Dalen Hotel er nydelige og nyrestaurerte.

iStock

En velstående forretningsmann fra Skien gikk sammen med en grosserer fra hjembyen og en kjøpmann fra nabobyen Porsgrunn om å få den tysklans-utdannede arkitekten Haldor Larsen Børve til å tegne et luksushotell for de rike og prominente, med inspirasjon fra stavkirker og vikingtidens ornamentikk.

Fra første stund var hotellet et mektig anlegg, et slott omgitt av drager og spir, av mystikk og storhet. Hit kom både kongelige og det engelske aristokratiet, og keiser Wilhelm av Tyskland, kongen av Siam (Thailand) og kong Leopold av Belgia er bare tre av de prominente

gjestene som har danset vals og mesket seg her i hotellets glansdager. I et halv århundre danset de seg gjennom gleder og sorger, børskrakk, krig og fred, men da andre verdenskrig brøt ut, var det slutt. De tyske okkupantene overtok hotellet, og andre gjester forsvant sammen med mesteparten av det originale interiøret.

LOKAL FRELSE. Vedlikehold ble ikke gjort, og etter krigen så det dystert ut for det én gang så ærverdige hotellet. Nye eiere kom og gikk, men til slutt ble det stengt, og overlatt til vær og vind.

Mange lokale mente det ville være mer verdig å sette fyr på hotellet enn å la det råtne til skam for bygda. Men da tok predikanten Åge Samuelsen bladet fra munnen. Og ikke bare det, han kjøpte hotellet. Riktignok lyktes han ikke med å få satt de gamle bygningene i stand før han døde, men hans innsats skaffet hotellet mye PR – og etter hvert – nye eiere. I 1992, 100 år etter at Bandakkanalen ble forenet med Norsjø-Skienkanalen, åpnet Dalen Hotel i sin nåværende, møysommelig nyrestaurerte stand. Et opphold her er som å komme hundre år tilbake i tid. ▶

Om det ikke er så mange kongelige å se i hotellets flotte stuer lenger, kan tilreisende nå som da nyte god mat basert på lokale råvarer. Og som en deilig etterlevning fra fordums glansdager dukes det hver ettermiddag opp til Afternoon Tea under det mektige glasstaket i Hallen, eller i hagen på solfylte sommerdager.

MED KAJAKK ELLER SYKKEL. Tilreisende til Telemarkskanalen kan velge kortere og lengre turer med de to stolte skipene som trafikkere vassdraget. Men mange velger isteden egen båt, eller kajakk. Blir turen for slitsom, får kajakk plass om bord på en av passasjerbåtene. Det finnes også vakre sykkelstier for de som heller vil se båtlivet betryggende fra land. Og ved alle slusene står slusevoktere med sans for gammel kulturhistorie klar til å gi båtfolk og forbi-passerende en glimt av livet som en gang var. ■

Sykkel langs Telemarkskanalen er et alternativ som frister mange. ▶

Vårt konsern har fjellsikring og betongrehabilitering som fagområder.

Våre dyktige fagfolk er spesielt trent til å arbeide under svært vanskelige forhold.

Betong
Renovering
Drift AS

Tlf. 76 96 37 00
adm@betongrenovering.no
www.betongrenovering.no

Betong
Renovering
Rehab AS

Tlf. 76 96 37 00
post@betongrs.no
www.betongrenovering.no

- Sammen sikrer og rehabiliterer vi Norge

OPPLEV GAMLEDAGER PÅ TELEMARSKKANALEN

Jørgen Kasin

B0

Dalen Hotel

Ærverdig hotell fra 1894 som har gjenoppstått i fordums prakt. Mye gammel sjel i veggene og lokal matkunst på menyen.
dalenhotel.no

Dalen Hotel

OPPLEVELSER

Telemarkskanalen

Båttur med en av de gamle skipene M/S Victoria eller M/S Henrik Ibsen på Telemarkskanalen er en opplevelse i seg selv, men du kan også velge å forsere vassdraget per kajakk. Sykkel er et annet alternativ hvis du er redd for å bli våt på tærne. Mer informasjon om organiserte turer finner du på telemarksreiser.no

Spa

Vil du utnytte Telemarksturen til det ytterste, kan vi anbefale et besøk på Quality Spa & Resort Kragerø som en del av opplevelsen. Her bor du med utsikt, og har tilgang til det beste av spabehandlinger i det som nok kan betegnes som ett av Norges lekreste spahotell.
kragerospa.no

Quality Spa & Resort Kragerø

ELLERS

Telemarkskanalen

telemarkskanalen.no
skiensvassdraget.no

Mer informasjon om opplevelser i Telemark finner du på visittelemark.no

Widerøe

WIDEROE.NO

Widerøe flyr daglig til Skien fra Stavanger og Bergen. På wideroe.no kan du også bestille hotell og leiebil.

FINNMARK FYLKESKOMMUNE
FINNMÁRKKU FYLKKAGIELDA

Jobb og opplevelser
- prøv Finnmark!

ffk.no
finnmark.no